

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Pénteken Augustus 25 - ik napján, 1815 - dik esztendőben.

Az Európai tengeri Kereskedésről.

Ennek a' hasznos és messze kiterjedt Kereskedésnek előmenetelét senki sem akadályoztatja annyira, mint az Afrikai három haramjatarsaságok, ugymint az Algyiriai Tunisi és Tripolisi. — *Algeria* vagy *Algiria* ennekelőtte hatalmas ország volt Afrikában, melly északra a' középtengerrel, délre Biledulgeriddel (melly hasonlóképen Afrikának roppant és 800 német mértföld hosszúságú, és 100 mértföld szélességű tartománya); napnyugot felé a' Fetz országgal, napkeletfelé pedig a' Tunisi Respublikával határos. Öt tartományt foglal magában, igen termékeny földje van, de kevés városa, népessége is sokkal kevesebb, mint lehetne, mellynek kiváltképpen való oka az, mivel a' lakosok többnire mind a' fő városba lakni igyekeznek. Ez az egész Ország a' Török Császár oltalma alatt van, a' ki a' fővárosban egy bassát tart, kinek mindazáltal egyéb dolga nints, hanem hogy az ígért adót beszedi.

Tunis hasonlóképen Afrikában fekvő nagy ország, és egy tanáts és egy *Dey* vagy herczeg által igazgattatik, a' kit maga választ a' nép magának. — *Tripolis* hasonlóképen szabad társaság Afrikában. Valamint ez, ugy *Tunis* is a' Török Császár oltalma alatt vagyon, mellyért a' Fényes Portának nagy adót tartoznak fizetni esztendőn-

ként, és ha a' szükség kívánnya, őket fegyverekkel is segíteni. — Ezeknek a' tengeri haramjának megzaboláztatásokra a' tavalyi Bécsi Congressusban ama igen híres Angliai Admiralis *Sidney Schmidt* engedelmet kért, de akkor nem nyert, hanem most a' tengeri hatalmasságok abban megegyezven, hogy ezeket a' tengeri tolvajokat zabolán tartsák, abban is megegyeztenek, hogy *Sidney Smidt* illendő hajó sereggel mehessen azok ellen.

B é t s.

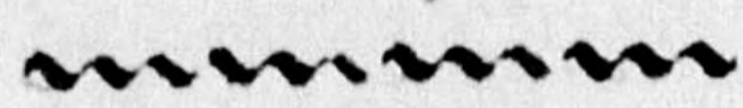
A' miképpen már másszor is jelentettük, e' f. h. 19 - dik napján igen nagy égi háború volt *Béts* városa felett's körül, a' melly alkalmatossággal imittamott ménykövek is hullottak, és sok kárt okoztak. Azon napnak estéjén kilentzedfél órakor egy tiz esztendős leányka, a' ki *Gumpendorfban* a' házak mellett lévő tsatornák mellett ment vala, annak vizétől elragattatván a' Bétsi tsatornába hozatott, és a' viz által két óra mulva, de már holtan a' partra kivettetett. Holt teste a' Chyrurgusok által megvizsgáltatván, ugy találtatott, hogy ez a' szerentsétlen ifju hajadon a' fején három nagy és halálos sebet kapott, 's a' miatt ártatlan lelkét a' testéből ki is fújta.

Azon napon az *Alster* külső városban is nagy szerentsétlenség történt, mivel egy két esztendős férjfi gyermek, a' ki a' több hozzá hasonló gyermekekkel együtt egy

háznak udvarán játszván a' vakolattartó edény fejeére esett, 's másfél óra múlva meg is holt, ha szinte attól való megmentesere minden intézeteket megtettének legyen is a' seborvosok.

Frantzia Ország.

Az Austriai Császári külső dolgokra ügyelő Ministernek Párisból, Aug. 11-ik napján ide küldetett hivatal szerint való tudósítása azt tartja, hogy az Orosz Császári F. M. Gróf *Barclay de Tolly* vezérése alatt tartatott revűben, a' Fels. Austriai Császár, a' Pruszsiai Király, az *Angoulemi* és *Berry* Hercegek, e' mellett más nagy születésű és méltóságú hercegek is jelen voltak, és dél felé marsnak indúlván, a' 15-dik *Lajos* piatzán elmarsiroztak.

A' közelebb mult postanapon már jelentettük, hogy Marsal *Davoust* helyett Marsal *Macdonald* válalta volna magára a' a' *Ligerisi* armádánál való fővezérségét; ezt ő azon nevezett armádának a' következő Aug. 1-ső napján kiadott napi parantsolatja által tudtára adta: „Az armádának tudtára adatik, hogy a' *Tarenti* Herceget E. Kir. Felsége az *Eckmühli* Marsal helyett, a' ki maga szolgálathól való elbótsáttatását kívánta, a' Franczia armádának fővezérjévé tette, és hogy a' General-Stábnak igazgatójává Báró *Bulot* General-Majort nevezte ki, a' kik mind ketten hozzáfogtak hivataljoknak folytatásához. E' szerint az egész Franczia armáda provisorio modo, az az ideigóráig következő módon fog organizáltatni.

General *Dalambre* a' Gen. Stábnak fő igazgatója fogja a' parantsolatokat venni és kiadni; Gen. *Berthezene* kommandirozza a' 4-dik korpust, Gen. *Lefole* a' 3-dik korpust; Gen. Gr. *Morand* a' gyalog testőrző sereget, a' lovas sereget pedig Gen. *Guyot*; a' bal szárnyának korpusát Gen. *Ambert*. — Költ a' főhadiszálláson Aug. 1-ső napján 1815. Marsal *Tarenti* Herceg *Macdonald*.

Költ a' *Bourgesi* hadi szálláson Aug. 2-dikán 1815.

Hirdetmény.

Az éppen most emittett főhadi vezér a' *Tarenti* Herceg következő hirdetményt tetetett közönségessé a' kormányára bízott Franczia armádanál:

„Katonák! Közitekbe jövök; nagyon kell örvendenem, hogy az én régi fegyveres bajtársaimmal ismét együtt vagyok. Az a' szerentsétlenség, melly a' mi szép hazánkat érdeklette, és azok a' terhek, a' mellyeket ennek most viselni kell, egyedül a' jó rend, hadi fenyték, engedelmesség, és az egyenes szívből származott törvényes alávetésünk a' Királynak, enyhíthetődik meg; az ő Felsége szíve azon nyomorúságok által, mellyek az ő alattavalóin feküsznek, el lévén tetpetve, könnyítést kíván; szükség ő Felségenek tudni, hogy azok az ő népei, mellyek a' *Ligerisnek*, *Alliernek* a' *Rhodanus* és *Cher* folyóvizeknek partjaikon laknak, tsak azon nyomorúságok alatt nyögnek, mellyek a' számos hadi népnek köztünk való lételevelével öszve vannak köttetve.“

„Katonák! Midőn én a' ti szükségtekkel és javatokkal foglalatatos vagyok, szükség, hogy a' katona kvártélyozásokat el mellőzzem. Tágasabb kantonokba fogom az armádát szállítani, és a' mi fegyverünket egyedül a' Király 's az ő királyi székenek oltalmazására fordítani. Annak a' gazdálkodásnak meghálálására, mellyet ti a' ti hazatokfiaitól vettetek, legyetek nekik az ő mezei munkaikban segítségekre; ti ezen készségtek által a' Királynak jó tetszését megfogjátok nyerni, és hazafitársaitoktól betsültetni fogtok. Azok a' külömbkülömbféle regementek, mellyekből a' *Ligerisi* armáda áll, a' mint a' *Gazette de France* nevezetű Franczia zszurnalban iratik, azokba a' kvártélyhelyekbe fognak igen szép rendel marsirozni, a' mellyek nekik kimutattattak.

A' Frantzia armádának organizatioja már végképen meg van határozva. Az ugy

nevezett Gazette Officielle Párisi zszurnálnak 11 ik Aug. darabjában, erről következő királyi rendelés olvastatik:

„Mi 18 - dik Lajos Francia Országának és Navarrának Kiralya etc. Mind azoknak, a' kik a' jelenvaló parantsolatot olvassák, köszönetet izenünk, 's írjuk hogy elkerülhetetlenül a' Francia armádat ujjonnan organizálni kell mivel a' mi *Lilléből* botsátott 23-dik Mártziusi rendelésünk szerint, az eddig gyakorlásban volt organizatzió eltöröltetett; továbbá meggondolván azt, hogy az új organizatzióknak új fundamentomköveken kell állani, olyanokon a' mellyek Frantzia országnak külső tsendességét és belső békeségét bátorságosokká tehesse, hogy, a' mint elvégeztetett, az armádat a' haza hasznától el kell vonni, és egyedül a' közjónak eszközévé tenni, és azon armádat, a' melly most organizáltatni fog, azon princípiumok mellett kell megtartani, a' mellyek a' valóságos armádat fenntartják. Mivel mi ezen végre egy katona hatalmat állitunk fel, 's azt a' mi constitutióknkkal jó egyességbe helyeztetni, a' mennyiben az armádánál elegendő erős hadi fenytéket akarunk bévenni, hogy annál fogva a' baborúban szerentsés véget érhessünk, constitutióknkat állandóul fenntarthassuk, hogy ha valamiképen valami nyughatatlan emberek a' Státusnak tsendességét megbaborítani igyekezzenek. Erre nézve következő rendeléseket teszünk:

1. Frantzia országnak valóságos hadi ereje 86 gyalog legiókból, 's minden legió 3 batallionból, 8 gyalogartilléria, 4 lovas artilléria regimentből, 1 királyi karabélyos, 6 vasas és 6 huszárregementekből álljanak.
2. Egy királyi inzsiniör korpus állitasson fel a' szerint, a' mint a' több hadi seregeknek organizatiója kívánni fogja.
3. A' mi hadi tanátsnál levő Státustitoknokunk köteles leszen ezeknek a' korpusoknak új organizatióját eszközteni. Költ *Párisban* Julius 16-dik napján, 1815-ikben, Országulásunknak 21-ik esztendejében.

Lajos.

Ezek után ezen hivatal szerint való ujságlevelekben a' departamentalis (osztálybeli) legióknak organizatiója is, hat titulusokban, és 42 artikulusokban előadatik, a' mellyeket mi érdemes Olvasóinkkal közleni el nem fogjuk mulatni.

Nagy Britannia.

Az 5-dik Augustusi Anglus levelekben van azon orvosi tudósítás is, melly szerint a' F. Angliai Király tsendes és jó állapotban lenni mondatik; egészsége jó van, de elmebeli nyavalája még most is tart.

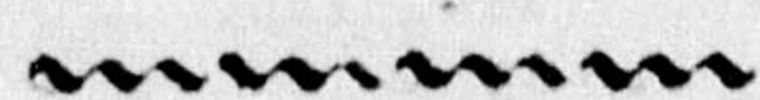
Bonaparte Frantzia Éx - Császárnak a' Sz. Helenai szigetbe lett küldtetéséről már valamint mondottuk, azt is említettük, egy-néhány szóval, hogy az ő társai, a' kik magokat a' vele való elmenetelre alhatatosan ajánlották vala, tőle elválasztattak, és az *Eurotas* nevű fregaton a' Francia kormányzéknek küldettek. Ezek közt legnevezetesebbek voltak Frantzia Generál *Bertrand*, egy igen szép ábrázatú, növesű, magát kedveltetni tudó, 50 esztendő ember, a' ki a' *Tonnant* nevezetű fregatra hivatvatván *Keith* Lordal és *Cockburne* urral ebédelt vala. Ebéd után a' nékie *Bonaparte* felől adatott instructiót vele közlote és a' midőn azt is megmondotta volna, hogy a' parantsolat szerint minden bútorjait megvizálni tartozna, ez ellen protestált, hogy őtet Sz. Helena szigetébe vigyék, azon okból mivel Napoleon önként adta magát az Anglia oltalma alá, és ő holtig Angliában kíván élni és lakni; de ezek, t. i. Lord *Keith* és *Cockburne* az ő beszédjére semmit sem ügyeltek, hanem ebéd után a' *Bellerophon* hajóra mentek, és nagy perpertvarral az ő minden fegyvereit és pisztolyait elvették. Még azok a' tiszték is, a' kiknek a' vele való elmenetel meg nem engedtetett, nagyon feltüzesültek, 's egy általában nem akartak tőle elválni, nevezetesen Lengyel Oberster *Pisztovszky*, a' ki az ő szolgálatjában 17 sebet kapott, 's arra kötelezte magát, hogy később leszen a' Sz. Helenai szigetben a' legalatsonyabb szolgál-

) (**

háznak udvarán játszván a vakolattartó edény fejére esett, 's másfél óra múlva meg is holt, ha szinte attól való megmentesere minden intézeteket megtette nek legyen is a' seborvosok.

Frantzia Ország.

Az Austriai Császári külső dolgokra ügyelő Ministernek Párisból, Aug. 11-ik napján ide küldetett hivatal szerint való tudósítása azt tartja, hogy az Orosz Császári F. M. Gróf *Barclay de Tolly* vezérleése alatt tartatott revüben, a' Fels. Austriai Császár, a' Pruszsiai Király, az *Angoulemi* és *Berry* Hercegek, e' mellett más nagy születesű és méltóságú hercegek is jelen voltak, és dél felé marsnak indúlván, a' 15-dik *Lajos* piatzán elmarsiroztak.

A' közelebb mult postanapon már jelentették, hogy Marsal *Davoust* helyett Marsal *Macdonald* válalta volna magára a' a' *Ligerisi* armádanál való fővezérségét; ezt ő azon nevezett armádanak a' következő Aug. 1-ső napján kiadott napi parantsolatja által tudtára adta: „Az armádanak tudtára adatik, hogy a' *Tarenti* Herceget E. Kir. Felsége az *Eckmühli* Marsal helyett, a' ki maga szolgálatból való elbocsátatását kívánta, a' Francia armádanak fővezérjévé tette, és hogy a' General-Stábnak igazgatójává Báró *Bulot* General-Majort nevezte ki, a' kik mind ketten hozzáfogtak hivataljoknak folytatásához. E' szerint az egész Francia armáda provisorio modo, az az ideigóráig következő módon fog organizáltatni.

General *Delcambre* a' Gen. Stábnak fő igazgatója fogja a' parantsolatokat venni és kiadni; Gen. *Berthezene* kommandirozza a' 4-dik korpust, Gen. *Lefole* a' 3-dik korpust; Gen. Gr. *Morand* a' gyalog testőrző sereget, a' lovas sereget pedig Gen. *Guyot*; a' bal szárnyának korpusát Gen. *Ambert*. — Költ a' főhadiszálláson Aug. 1-ső napján 1815. Marsal *Tarenti* Herceg *Macdonald*.

Költ a' *Bourgesi* hadi szálláson Aug. 2-dikán 1815.

Hirdetmény.

Az éppen most emlitett főhadi vezér a' *Tarenti* Herceg következő hirdetményt tetetett közönségessé a' kormányára bízott Francia armádanál:

„Katonák! Közitekbe jövök; nagyon kell örvidenem, hogy az én régi fegyveres bajtársaimmal ismet együtt vagyok. Az a' szerentsétlenség, melly a' mi szép hazánkat érdeklette, es azok a' terhek, a' mellyeket ennek most viselni kell, egyedül a' jó rend, hadi fenyték, engedelmesség, es az egyenes szívből származott törvényes alávetésünk a' Királynak, enyhíthetődik meg; az ő Felsége szíve azon nyomorúságok által, mellyek az ő alattavalóin feküsznek, el lévén tepetve, könnyítést kíván; szükség ő Felségenek tudni, hogy azok az ő népei, mellyek a' *Ligerisnek*, *Alliernek* a' *Rhodanus* es *Cher* folyóvizeknek partjaikon laknak, tsak azon nyomorúságok alatt nyögnek, mellyek a' számos hadi népnek közöttünk való lételevél öszve vannak köttetve.“

„Katonák! Midőn en a' ti szükségtekel es javatokkal foglalatot vagyok, szükség, hogy a' katona kvártélyozásokat el mellőzzem. Tagasabb kantonokba fogom az armádat szállítani, es a' mi fegyverünket egyedül a' Király 's az ő királyi székenek oltalmazására fordítani. Annak a' gazdálkodásnak meghálálására, mellyet ti a' ti hazatokfiaitól vettetek, legyetek nekik az ő mezei munkáikban segítségekre; ti ezen készségeket által a' Királynak jó tetszését megfogjátok nyerni, es hazafitársaitoktól betsültetni fogtok. Azok a' külömbkülömbféle regementek, mellyekből a' *Ligerisi* armáda áll, a' mint a' *Gazette de France* nevezetű Francia zszurnalban iratik, azokba a' kvártélyhelyekbe fognak igen szép rendel marsirozni, a' mellyek nekik kimuttattak.

A' Frantzia armádanak organizatioja már végképen meg van határozva. Az ugy

nevezett Gazette Officielle Párisi zszurnálnak 11 ik Aug. darabjában, erről következő királyi rendelés olvastatik:

„Mi 18-dik Lajos Francia Országának és Navarrának Kiralya etc. Mind azoknak, a' kik a' jelenvaló parantsolatot olvassák, köszönetet izenünk, 's írjuk hogy elkerülhetetlenül a' Francia armádat ujjonnan organizálni kell mivel a' mi *Lilléből* bótstott 23-dik Mártziusi rendelésünk szerint, az eddig gyakorlásban volt organizatzió eltöröltetett; továbbá meggondolván azt, hogy az új organizatzióknak új fundamentomköveken kell állani, olyanokon a' mellyek Frantzia országának külső tsendességét és belső békeségét bátorságosokká tehesse, hogy, a' mint elvégeztetett, az armádat a' haza hasznától el kell vonni, és egyedül a' közjónak eszközévé tenni, és azon armádat, a' melly most organizáltatni fog, azon princípiumok mellett kell megtartani, a' mellyek a' valóságos armádat fenntartják. Mivel mi ezen végre egy katona hatalmat állitunk fel, 's azt a' mi constitúciónkkal jó egyességbe helyeztetni, a' mennyiben az armádanál elegendő erős hadi fenytéket akarunk bévenni, hogy annál fogva a' baborúban szerentsés véget érhessünk, constitúciónkat állandóul fenntarthassuk, hogy ha valamiképen valami nyughatatlan emberek a' Státusnak tsendességét megháborítani igyekezenek. Erre nézve következő rendeléseket teszünk: 1. Frantzia országának valóságos hadi ereje 86 gyalog legiókból, 's minden legió 3 batallionból, 8 gyalogartilléria, 4 lovas artilléria regimentből, 1 királyi karabélyos, 6 vasas és 6 huszárregementekből álljanak. 2. Egy királyi inzsínör korpus állitasson fel a' szerint, a' mint a' több hadi seregeknek organizatziója kívánni fogja. 3. A' mi hadi tanátsnál levő Státustitoknokunk köteles leszen ezeknek a' korpusoknak új organizatzióját eszközteni. Költ *Párisban* Julius 16-dik napján, 1815-ikben, Országlásunknak 21-ik esztendejében.

Lajos.

Ezek után ezen hivatal szerint való ujságlevelekben a' departamentalis (osztálybeli) legióknak organizatziója is, hat titulusokban, és 42 artikulusokban előadatik, a' mellyeket mi érdemes Olvasóinkkal közleni el nem fogjuk mulatni.

Nagy Britannia.

Az 5-dik Augustusi Anglus levelekben van azon orvosi tudósítás is, melly szerint a' F. Angliai Király tsendes és jó állapotban lenni mondatik; egészsége jó van, de elmebeli nyavalája még most is tart.

Bonaparte Frantzia Éx-Császárnak a' Sz. Helenai szigetbe lett küldtetéséről már valamint mondottuk, azt is említettük, egy-néhány szóval, hogy az ő társai, a' kik magokat a' vele való elmenetelre alhatatosan ajánlották vala, tőle elválasztattak, és az *Eurotas* nevű fregaton a' Francia kormányshéknak küldettek. Ezek közt legnevezetesebbek voltak Frantzia Generál *Bertrand*, egy igen szép ábrázatú, növesű, magát kedveltetni tudó, 50 esztendős ember, a' ki a' *Tonnant* nevezetű fregatrahivattatván *Keith* Lordal és *Cockburne* urral ebédelt vala. Ebéd után a' nékie *Bonaparte* felől adatott instructiót vele közlote és a' midőn azt is megmondotta volna, hogy a' parantsolat szerint minden bútorjait megvisgálni tartozna, ez ellen protestált, hogy őtet Sz. Helena szigetébe vigyék, azon okból mivel Napoleon önkent adta magát az Anglia oltalma alá, és ő holtig Angliában kíván élni és lakni; de ezek, t. i. Lord *Keith* és *Cockburne* az ő beszédjére semmit sem ügyeltek, hanem ebéd után a' *Bellerophon* hajóra mentek, és nagy perpetvarral az ő minden fegyvereit és pisztolyait elvették. Még azok a' tisztakis, a' kiknek a' vele való elmenetel meg nem engedtetett, nagyon feltüzesültek, 's egy általjában nem akartak tőle elválni, nevezetesen Lengyel Oberster *Pisztovszky*, a' ki az ő szolgálatjában 17 sebet kapott, 's arra kötelezte magát, hogy készebb leszen a' Sz. Helenai szigetben a' legalatsonyabb szolgálá-

) (**

latot tenni, mintsem kedves urától elválni. De ez az ő kinyilatkoztatása is semmit nem használt, ellenben *Savary és Lallemand* Generálisok a *Bellerophon* hajón maradtak. Midőn *Bonaparte* a *Northumberland* hajóra vitetett volna, Lord *Keith*nak ezen tselekedete ellen keményen protestált, bosszongott, 's bámúlt az Angliai kormányzéknek ezen végzésén, meg nem foghatván, miért nem engedik, hogy ő az ő életének hátra lévő részét Angliában tölthesse el.

Midőn mind maga *Bonaparte*, mind a' vele volt hadi tisztek az ellen erőssen protestáltak volna, hogy az Ex-Császár a' Sz. Helenai szigetre vitetődjön, sem Lord *Keith*, sem *Cockburne* azon protestatiójára semmi választ nem adtak hanem, egy Anglus tisztt, a' ki mellette állott, akként nyilatkoztatta magát, hogy ha azon szigetre nem fogna menni, tehát az Orosz Császárnak fog kiadattatni. Ezt halván az Ex-Császár vállal vonításával így szólt: „Az Isten mentsen meg az Oroszok kezétől.“ Ezekután *Cockburne* ur illy kérdést tett *Bonapartéhoz*: „Generális Uram, mellyik órán jöjjen holnap az Urhoz, hogy Kigyelmedet a' *Northumberland* hajóra vigyem?“ Melly kérdésre tsudálkozván, hogy ötetsak Generálisnak nevezi, így szólt: „Tíz órákor.“

General *Bertrand*, *Savary*, és *Lallemand* ezeken kívül Gróf *Motholon* és ennek hitves társa, a' kik *Bonaparte* mellett állottak, nyughatatlansággal várták, mitsoda ki menetele leszen a' *Bonaparte* sorsának. *Cockburne* Ur továbbá tőlök azt tudakozta, hogy mit akarnak, minekelőtte hajóra ülénének? Erre *Bertrand* így felelt:

„Husz játék kártját, egy ostáblát, és egy Domino asztalt. General *Bertrand*nak hitvесе azt kívánta, hogy nékie házibútorokat adattassanak, a' mellyet mindjárt meg is nyert.

A' *Bonaparte* tisztjei közzül a' *Bonaparte* Jozefina *Napoleon* első feleségének egy atyafija nehezen szenvedte, hogy a'

Bonaparténak tett ígéreteket meg nem tartották, és hogy meg nem engedték, hogy ő életének végződéséig Anglia Országban maradhatott volna; mind ezek után Lord *Keith*hoz fordult *Bonaparte* 's tőle azt tudakozta, hogy mit gondoljon e' dologról. Lord *Keith* azt felelte, hogy ő a' maga kormányzékének engedelmeskedni tartozik. *Bonaparte* ugyan másféleképen akart vele beszélgetni, de mivel ennek ellenkező parantsolatja volt, és a' maga kormányzékének parantsolatja ellen semmit sem mivelhetett, abban maradt a' dolog. *Bonaparte* igen nagyon neheztelte, hogy tsak Generálisnak neveztetett.

Augustus 7-dik napján *Cockburne* György a' *Bellerophon* hajóra menvén, a' *Bonaparte* házi butorjainak megvizsgálására, úgy találta, hogy azok két ezüst asztali bútorokban, egynehány darab aranyban, egy igen fényes ezüst toiletben, könyvekben, és ágyakban állottak. Mind ezek a' *Northumberland* hajóra vitettek. Dél előtt 12 órákor Lord *Keith* a' *Tonnant* nevezetű hajóra ment, hogy mind *Bonapartét* mind az őtet követő embereket elvigy. *Bonaparte* mind az ő oda lett jövelele előtt, mind annakutánna hosszasan beszéllett *Maitland* kapitánnyal, és a' több *Bellerophon* hajón lévő hadi tisztekkel.

Maga *Bonaparte* ezeken a' napokon igen régi és megavasodott veres hajtókájú és gallérú felsőruhát viselt, mellyben felöltözve Anglus kapitány *Maitlandot*, és az Anglus hajón lévő tiszteket megköszöntötte. Minekutánna a' hajóban lévő tiszteket megszemlélte volna, ismét levette a' kalapját, és a' már fentnevezett hajós tiszteket megköszöntötte. Francia General *Savary* nagyon nyughatatlankodott azon, hogy ő a' Francia kormányzéknek kezébe adattatna, és több izben azt állatta, hogy Angliának betsüllete meg nem engedné, hogy ő a' Francia partokra által vitettessen.

A *To'nnant* nevezetű kis hajó valami 2 órárdkoéletánna érkezett meg *Northum-*

Berland hajóhoz. *Bertrand* volt az első, ki a' hajó tetejére felment, ezután *Bonaparte*. A' hajós katonák kihivattattak, de csak mint egy Generálist úgy fogadták őtet, a' fegyvereiket feltartván előtte. Ő le vette a' kalapját. A' midőn már a' hajó fedelén lett volna, azt mondotta *Cockburne György* urhoz: „Szolgálatjára vagyok az Úrnak.“ A' Lord *Lowther* és *Lyttleton* urak előtt, kik az Admirális mellett állottanak magát meghajtotta, és egynéhány szavakat ő hozzájuk szólott, a' mellyekre ők feleletet adtak. Egy tiszthez így szólott. Mellyik korpustnál szolgál az Ur? A' tisztt azt felelte néki: „Az ágyúzó seregnél.“ Mellyre *Bonaparte* hamar azt mondotta: Én magam is eleinte ezen szolgálatban voltam — Minekutánna azon tisztektől, a' kik őtet a' *Bellerophonról* ide kisírték vala, elbútszótt, és a' *Josefina* első feleségének unoka öttset, a' ki *Sz. Helenába* véle menni nem mert, megölelte volna, a' hajó szobájába ment, a' hol az ő legnevezetesebb kisíróin kívül Lord *Keith*, *Cockburne György* ur, Lord *Lowther*, *Lyttleton* ur 's a' t. öszvegyülekezve voltak.

Itten *Bertrand* Generál legelőször is megszólalván ezeket mondotta: „En a' 18-dik Lajos Király részére soha nem állottam, 's ennél fogva nagyon szembetűnő igasságtalanság az, hogy én számkivettesem. Mindazáltal egy vagy két esztendő múlva vissza fogok jönni, hogy a' gyermekeim neveléseket igazgassam.“

Bertrandné aszszonyság nagyon Luslakodni látszott, ez azt mondotta, hogy *Páris* városát olly nagy siettséggel oda hagyni képtelenített, hogy ideje sem volt arra, hogy a' szükséges ruházatjait magával elvihette volna. Ő azon házban tartózkodott *Párisban*, a' hol most *Berry* Herceg lakik, A' maga férjéről nagyon hízeltelve szólott, és azt is mondotta, hogy a' Császár sokkal nagyobb lelkű férjfiú, mintsem hogy azon szerentsétlen környülállások közt eltsüggedne, egyszersmind azt is ki-

vánta, hogy egynéhány *Párisi* ujságleveleknek hordatása néki megengedtesse.

Gróf *Montholon* azon szépítésekről szólott, mellyeket *Bonaparte Páris* városában tenni kezdett vala. — *Bertrand* Generális azt a' kérdést tette, hogy valljon az Anglusok mit tselekedtek volna, ha *Bonapartét* a' szabad tengeren megfogták volna? — Mellyre azt a' feleletet vette, hogy a' mit most tselekedtek, akkor is azt művelték volna. Délután Lord *Keith* elbútszóván *Bonapartétól*, a' *Tonnant* kisebb hajón vissza felé meut.

Ezek utann Lord *Lowther*. és *Lyttleton* urak kemény beszélgetésbe elegyedtek *Bonapartéval*; ezen beszélgetés két óráig tartott. Minthogy *Bonaparte* nagyon beszédessé volt, és azon két igen pallérozott fiatal urakkal igen örömet mulatozni látszott, ezek azon alkalmatosságot használni kívánván, sok 's mindenféle kérdéseket intéztek hozzá. Azt kérdezték tőle, hogy miért azt a' politikával ellenkező lépést tette legyen, hogy Spanyol Országot megtámadta; hogy miért a' Majlandi és Berlieni dekretumokat kiadta; hogy miért az Oroszok ellen háborút indított; hogy miért a' *Páris* városának elsőbb elvétettése előtt néki (*Chatillonban*) ajánlott bekesség' feltételeit megvetette legyen 's a' t. Mindezen kérdésekre ő környülállásosan megfelelt, és a' beszélgetést éppen nem kerülte, sőt azt inkább serkengette. — Két óra múlva Lord *Lowther* és *Lyttleton* urak bútsút vettek tőle, és a' szárazra tértenek vissza.

Az ő, *Northumberland* hajón való lakó szobája igen pompásan van felkészítve. Az ágya leginkább igen szép, és az ágyrubája igen finom. Az ő öltöző asztala aranyból való. Már egyéb darabokon kívül, a' mellyek ezen vetkező asztalában vannak, találhatik egy pompás tobákos piksis is, a' mellyen domboruan aranyból diszesen kidolgozott sas egy koronával szemléltetik, a' melly *Elba* szigetéről *Frantzia* partokra repül.

A' komornyikjai felette emberséges, és jeles magokviseletü emberek. Ezek valamint más Francia Országi kisírói is, *Bonapart*et mindenkor Császárnak nevezik.

A' *Bellerophon*, *Tonnant*, és *Eurotas* hajók e' h. 8-dik napján *Plymouthba* vissza érkeztek. A' *Northumberland* azon napon még *Plymouth* előtt állott, ámbár kedvező szél fujt is; bízhető még egy munitziós hajót várt *Weymouthból*, mellynek mindjárt akkor oda kellett vala érkezni.

A' *Sz. Ilona (St. Helena)* szigetének bővebb leírása, a' mellybe *Bonaparte* számkivételbe küldtetett.

A' napnyugoti Oceánusnak közepette emelkedik fel a' *Sz. Ilona* szigete, mellynek kerülete 12 óránál földet foglal magában, legnagyobb hosszúsága 5 m. f., legnagyobb szélessége 4 m. f. teszen. Az egész sziget 2700 lábnyomaira van a' tenger felső színén emelkedve, mellyben sok apróbb völgyek találhatók. Meszszeről, első tekintettel fekete égett, ezer meg ezer ágas bogas és magában repedező kőszálnak lenni láttatik, hanem közelebről magas élő fákkal és tsemetekkel van megrakva. Ezt a' szigetet 1580 esztendőben a' Portugallusok találták fel, és mivel a' *Sz. Ilona* napján esett a' feltalálás, a' szokás szerint *Sz. Ilonának (Helenának)* nevezték. Mivel még akkor lakhatatlan volt, és a' kereskedésre nézve is haszontalannak lenni láttatott, sem ők sem más nemzetbeliek abba letelepedni nem kívántak; végtére, minekutánna a' napkeleti kereskedés kiterjedni kezdett volna, az Anglusok azt elfoglalták, és 1660 esztendőben abban letelepedtek. A' Hol-

landusok 1667 esztendőben azt elvették, hanem a' következő esztendőben ismét elfoglalták azt a' Brittusok, és azon időtől fogva annak birtokában meg is maradtak.

Ez a' sziget, melly tulajdonképpen a' napkeleti kereskedő tarsasághoz tartozik, egy tengeri statzió, melly a' napkeleti kereskedésre nézve igen hasznos, kiváltképpen azért, mivel az Európába vissza térő kereskedő hajók annak fele útján, abban nyugvó helyet találhatnak. Azt mondom, hogy az Európába visszatérő hajók, mivel csak ezek utaznak ezen sziget felé; ellenben az Európából oda menők, a' jó reménység fokán szokták magokat kinyugodni. Az Anglus hajók 8 — 10 hetekig járják meg a' *Sz. Helenai* utat, ellenben más uton hosszabb időt vehetik ezt az utazást végbe.

Ennek a' szigetnek levegője leírhatatlanul szép; levegőege igen mértékletes, semmi változások alá niuts vettelve, az ég kárpitja igen szép és világos, és csak néhánykor, t. i. Julius és Augustus hólnapokban van felhővel befedve, fúvó szele tisztes és megfrissítő napkeleti szél, és sem forgó szeleket sem földindulást, sem más természeti változásokat nem szenved. Mindenütt, valamint a' völgyekben, úgy a' hegyeken is igen egészséges levegővel bír, ottan az éjjeli veszedelmes levegőnek semmi helye nintsen, mellyre nézve annak lakosai igen hosszasan élnek, és 80 esztendőskorokban is igen erősek és vidámak. Feljebb azt mondtuk hogy ennek a' szigetnek levegője rendkívül való módon egészséges, úgy annyira, hogy azok a' kiknek életük napkeleti Indiában veszedelemben forgott, itten igen hamar meggyógyúlnak. —

(Folytatását lásd a' Toldalékban.)

Aug. 23-dik napján adtak 100 Forint Huszas pénzért 341 1/6 forintot Váltótárak táblában.

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 39.

A' Magyar Kurir 68.-dik darabjához.

Folytatása a' 402 - dik lapon félbe maradtott tziikkelynek.

Az ide való levegőnek alkalmatlanságot elnem mellőzhetjük, melly abban áll, hogy ottan ritkán esik az esső, néhánkor két esztendeig sem. Ez által ugyan semmit sem vesz el a' levegőnek jósága, mivel a' passát-szél mindenkor megszokta azt frissíteni, hanem a' termések és állatok sokat szenvednek a' miatt. Ennek a' szárazságnak okául a' paszátszélnek nagy szárazsága tétetődik, és a' szigetnek más szigetektől és száraz földektől való nagy meszsége.

Mind ezek mellett is igaz az, hogy ennek a' szigetnek levegőege mintegy 50 esztendővel ennekelőtte egy kevésbé nedvesebbé lön; hogy ennek a' szigetnek szorgalmasabb mívelése utánn abban sokkal több esső esik, és hogy az ott uralkodni szokott szárazság nem olly nagy és nem olly sok mint volt ennekelőtte, és hogy most a' hosszasan tartó szárazságtól tartani nem lehet. Noha termékenyetlennek lenni láttatik, mindazáltal a' tengeri partokat kivéven a' magasabb vidékek igen termékenyek, és noha a' föld követses, noha ritkábban esik ottan az esső mint ma-sutt, még is mindazáltal minden bőven terem.

Az eredeti képen honnyi és vadon nevedő plántái a' *Sz. Helena* szigetének szüken vannak. De mivel építésre való, és tűzello fával bővölködik, melly erre a' szigetre nézve igen hasznos tziikkely, arra való nézve ennek a' szigetnek egy kormányzója maga plántált fákat, mellyek igen szé-

pen megnöttek. Honnyi gyümöltsei tellyességgel nintsenek. Arra való nézve mind járt eleinte arról gondolkodtak a' lakosok, hogy idegen terméseket plántaljanak, nevezetesen alma, és baratzk fákat, leginkább pedig Yams és patata fákat, mellyek ottan gyökeret vervén nagyon elszaporodtak, és sok gyümöltsothordanak. Mivel másféle gyümöltse nintsen, sem a' föld, sem a' levegő kedvező nem lévén, a' búza, árpa, s más efféle földgyümölt, nem teremmellyre nézve kéntelenek a' lakosok azokat idegen földön venni, és magokhoz vinni. Az alma, és körtvély igen jó izü, a' tseresnye, az egres tellyességgel meg nem terem, ellenben a' kaffenak nagy előmenetele van. — Melly sokféle termesei legyenek 's lehetnének ennek a' szigetnek, annak elegendő példáját adta az Oberster *Brocke* kertje, mellyben Európai, Afrikai, napkeleti, Chinai, Amerikai, és Australiai plántákat bőséggel lehet találni.

A' lakosoknak eledele marhahus, juh-hus, malatzhús, 39 fele hal, tsiga, sokféle szelid állat. A' közönséges főzelékek a' földi alma, Yams, Portulak, bab, borsó, zeller. Szinte úgy alma is igen sok vagyon, tzitrom, dinnye, éz ananas; a' kenyér és a' viz ott igen jó. Bort és más italokat külföldről visznek a' szigetbe. Egyátallyában szukség meg jegyezni, hogy minden esztendőben legalább 4 nagy élelemmel megterhelt, hajók Angliából, nem külömben több kisebb hajók a' jó reménység fokából *Sz. Ilona* szigetébe mindenféle élelmet, legfőképpen pedig füstölt hust, bétsinált főzeléket 's. m. e. nem külömb-

ben sokféle fabrika- és kézműves partékat hoznak. Ezek a' hajók Sz. Helenára vaját, juhot, búzát, bort, és más egyéb eleséget visznek. Mind a' kétféle hajók rész szerént a' kormányzéknek, rész szerént pedig magános személyeknek is kéntelenek vámot szorgalmatosan fizetni, és úgy nézettetnek, mint a' szigetnek tulajdonképen való kereskedő hajói. Ezeken kívül még az oda kikötő napkeleti Indiai kereskedők is ottan sok pórtékát eladnak. Melyre nézve az oda való kalmár boltok európai és napkeleti indiai produktumokkal vannak gazdagon megrakva. De azon sok pénz, [melly a' szigeten folyamatosan van, az a' nagy nyereség, mellyet a' hajósok az oda való lakosoktól, és ezek a' hajós kereskedőktől vesznek, okozza, hogy ott minden kimondhatatlan drága. És azért négyszer drágábban él Sz. Ilonában az ember, mintsem Londonban. Egy újabb és hitelt érdemlő utazó fizetett ott egy ebédlő házban valami kevés sódarért, salátáért, kenyérért, és néhány kitsin pohár rumért, nem kevesebbet 26 hollandiai forintot, melly majd annyi rényes forintokat térszen. Egy napkeleti hajós kapitány pedig azon a' szigeten kevés órák alatt sok ezer forintokra kelő portékát adott el, pedig mind arany pénzben. A' sok pénz többnire a' hadi hajóktól, és a' napkeleti indiai kereskedő hajóktól származik.

A' Sz. *Heléna* szigetének népessége 2500 főre tétetődik; ezeken kívül 200—800 szabad négereket, avagy Afrikai feketeket, és 500—600 örző katonákat kell számlálni. A' kereskedő társaságnak tisztviselői ezeken kívül vannak, 's minnyájan a' mezei gazdaságból és hajókázásból élnek. A' lakosok az esztendőnek kilentz hónapját az ő mezei jószágaikban töltik el, és tsak akkor mennek azon szigetnek városába, midőn a' napkeletikereskedők Februarius hónapjától fogva Mártziusig ottan megfordúlnak. Az abban lévő legnevezetesebb város *Sant-James-Town*; melly a' ki-

kötő-helynek hátulsó részében egy keskeny völgyben fekszik, a' melly völgy mintegy egy fertály óra hosszúságú és mind a' két oldalról magas hegyekkel van körülveve. Az egész városnak nagysága három vagy négy útzából áll, mellyek közt az északról délfele futó főútza leghosszabb 's legszelessebb; mindenik szép lapos kövekkel van kirakva, mellyeknek építetése egészlen a' levegőhöz van alkalmaztatva; a' házak is mind kőből vannak építve és szépen kifestve. A' közönséges épületek közt legelső figyelmetességet érdemelneka' kormányozónak lakhelye és a' templom. Az elsőbnek első oldala a' kikötő hely felé van építve, belső része igen pompás, többnire minden szobái persiai szőnyegekkel és napkeleti posztókkal vannak felékesítve. Az a' mellett levő szép kertben ritka plánták találtnak. A' templom egy szabad útzán áll, mellynek tornya igen szép, és ékes; attól nem messze van a' billiardszóba, melly hasonlóképen igen ékes épület, és egy vendégház is, mellyben lakni is lehet. A' játékuéző hely is figyelmetességet érdemel. A' mint már fellyebb megmondottuk, a' lakosok az esztendőnek nagyobb részét a' magok falusi jószágaikban töltik el, mellyeket a' szabados fekete emberek által miveltetnek, a' kik szerentsétlenül élnek, mivel szüntelen való perек lévén egymással azon szigetet úgy tartják, mint valamelly számkivetésnek helyét, és abban foglalatostkodnak, hogy esztendőnként egyszer Angliába mehessenek. Ezeknél is szerentsétebbek az Angliai tisztviselők, haditisztek és katonák, és azokat az órákat, a' mellyekbe az ő megszabadulások elkövetkezik, olvassák.

Ezeknek az ő szomorú életeket egyedül a' hazájokha vissza térő napkeleti kereskedők szakasztják félbe, és az a' nap örvendetes nap a' Sz. *Helénai* lakosokra nézve.

(A' többi következik).